

Katalogizace speciálních dokumentů

Ludmila Benešová
NK ČR

Témata

1. Společné zásady popisu speciálních dokumentů (standards, oblasti bibliografického popisu)
2. Určování typu dokumentu (identifikace nosiče)
3. Elektronické zdroje v AACR2R
4. Elektronické zdroje a jejich „obsah“
5. Popis dalších druhů speciálních dokumentů - přehled
6. Typologie dokumentů v RDA

Zpracování speciálních dokumentů

2

Knihovnický systém

= knihovnický SOFTWARE

- aplikační software provozního typu
- automatizace procesů realizovaných v knihovně
- modulární struktura
  - akvizice
  - katalogizace
  - OPAC
  - výpůjčky a MVS
  - správa seriálů

Příklady KS:

Aleph, KP-Win, Clavius, Tinlib ...

Zpracování speciálních dokumentů

3

Bibliografický formát

= STRUKTURA ukládání bibliografických údajů

specifikace polí, podpolí, indikátorů ...

- prezentace a výměna bibliografických záznamů ve strojově čitelné formě

MARC

MARC 21

< ----- >

UNIMARC

- **MARC 21. Bibliografický formát**, 1. české vyd. Praha : Národní knihovna ČR, 2003. 2 sv. ISBN 80-7050-427-7 (poslední *Dotázky 2009*, české vydání 2010)

Zpracování speciálních dokumentů

4

Mezinárodní katalogizační pravidla

= OBSAH bibliografického popisu

doporučení ISBD (IFLA)

- údaje/prvky bibliografického popisu (oblasti popisu)
- jejich pořadí, předepsaná interpunkce
  - = **popisné** údaje

pravidla AACR2R (ALA)

- Část I: Bibliografický popis (vychází z ISBD)
- Část II: Záhlaví, Unifikované názvy, Odkazy
  - = **popisné** údaje + volba a forma **selekčních** údajů

Zpracování speciálních dokumentů

5

Anglo-American Cataloguing Rules

- 1967 AACR pouze knižní dokumenty
- 1978 AACR2 kapitola (NBM)
- 1988 AACR2R kapitola 9 (CF - Počítačové soubory)

Dotázky 2001 (české vyd. 2002)

- **Elektronické zdroje** (dříve Počítačové soubory)

Dotázky 2002 (české vyd. 2004)

- **Kartografické dokumenty**
- **Pokračující zdroje** (dříve Seriály)

dotázky na volných listech

- zařazení/výměna v rámci původní publikace
- výměna celých kapitol

Poslední Dotázky 2005, české vydání 2006

Zpracování speciálních dokumentů

6

České interpretace AACR2R

- **AACR2R/UNIMARC : schválené české interpretace. Speciální dokumenty [online].** 2000 [cit. 2013-10-04]. Dostupný z WWW: <http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/schvalene-materialy/spec-int>

- platnost i pro formát MARC 21
- používání volitelných a alternativních pravidel
- číslování dle příslušných kapitol AACR2R

České interpretace AACR2R (pro el. zdroje)

- **Schválené české interpretace. Elektronické zdroje [online].** 2005 [cit. 2013-10-04]. Dostupný z WWW: <http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/schvalene-materialy/elzdroje-aktual>

- používání volitelných a alternativních pravidel pro ER
- aktualizace podle Dodatků 2001 (zcela přepracovaná kapitola 9)

Minimální záznam pro souborný katalog

- **Záznam pro souborný katalog : UNIMARC. Speciální dokumenty [online].** 1999
- **Záznam pro souborný katalog : MARC 21. Speciální dokumenty [online].** 2004 [cit. 2013-10-04]. Dostupné z WWW: <http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/katalogizacni-politika/schv>

- přehled polí a podpolí minimálního záznamu
- kartografický dokument, hudebnina, zvukový záznam, videozáznam, grafika, **elektronický zdroj**, objekt

RDA - Resource Description and Access

Popis zdrojů a jejich zpřístupnění nová katalogizační pravidla

- **východiska**
  - konceptuální model FRBR (1998)
  - Ustanovení mezinárodních principů katalogizace (2009)
- **zaměření**
  - definování obsahu
  - ne zobrazení (interpunkce)
  - ne definování struktury

2010 → anglické vydání RDA

2013 → 31. března - zavedení do praxe (USA, Kanada)

RDA - česká katalogizační praxe

harmonogram přechodu na RDA

- **2013**
  - schválení Minimálního záznamu pro SK (MARC 21/RDA)
→ textové monografické zdroje
- **2014**
  - schválení Minimálního záznamu pro SK (MARC 21/RDA)
→ pokračující a speciální zdroje
  - základní metodika bibliografického popisu
  - dodatky MARC 21 v tištěné podobě
  - technická příprava KS a SK na přechod na RDA
  - testování postupů
- **2015**
  - e-learningové kurzy, školení
  - přechod na zpracování podle RDA

AACR2R – kapitoly

- Kapitola 3. **Kartografické dokumenty**
- Kapitola 5. **Hudebniny**
- Kapitola 6. **Zvukové záznamy**
- Kapitola 7. **Videozáznamy a filmy**
- Kapitola 8. **Grafické dokumenty**
- Kapitola 9. **Elektronické zdroje**
- Kapitola 10. **Trojrozměrné dokumenty**
- Kapitola 11. **Mikrodokumenty**

Oblasti popisu

Bibliografický popis se obecně člení do osmi oblastí:

1. Název a údaje o odpovědnosti
2. Vydání
3. Specifické údaje
4. Nakladatelské údaje
5. Fyzický popis
6. Edice
7. Poznámka
8. Standardní (nebo alternativní) číslo a údaje o dostupnosti

Zpracování speciálních dokumentů

13

Speciální dokumenty – obecné schéma

Hlavní název [obecné označení druhu dokumentu] : další názvoslovná informace / první údaj o odpovědnosti ; další údaje o odpovědnosti. — Označení vydání. — Oblast specifických údajů. — První místo vydání : první nakladatel, datum vydání. — Specifické označení druhu dokumentu a rozsah. — (Hlavní název edice ; číslování v rámci edice. Název subedice ; číslování v rámci subedice). — Poznámky. — Standardní číslo

(rozsah údajů = minimální záznam pro Souborný katalog ČR)

Zpracování speciálních dokumentů

14

Obecné označení druhu dokumentu (oblast 1)

typologie dokumentů podle AACR2R (1.1C1)

- tištěný text	- kartografický dokument
- rukopis	- elektronický zdroj
- hudebnina	- objekt
- zvukový záznam	- mikrodokument
- videozáznam	- hmatové písmo
- film	- smíšený dokument
- grafika	

Zpracování speciálních dokumentů

15

Obecné označení druhu dokumentu (oblast 1)

- povinně se uvádí v každém záznamu
  - UNIMARC → pole 200\$b
  - MARC21 → pole 245\$h
- bezprostředně za hlavním názvem v [ ] komplikovanější případy:
  - součástí hlavního názvu označení a název části
  - problematika podnázvu
- výjimka: tištěný text

Zpracování speciálních dokumentů

16

Oblast specifických údajů (oblast 3)

- Kartografické dokumenty
- Hudebniny
- Elektronické zdroje (zrušeno – Dodatky 2004, pravidlo 9.3A)
- Pokračující zdroje

Záznam pro souborný katalog:

- specifické údaje pouze pro kartografické dokumenty
  - údaje o měřítku

Zpracování speciálních dokumentů

17

2 Identifikace nosičů

- **CD nebo DVD?**
- specifikace formátů fyzického nosiče
  - **jaké obecné označení druhu dokumentu?**
    - CD Extra, CD enhanced, CD Plus
    - formáty DVD
    - MP3

Zpracování speciálních dokumentů

18

CD nebo DVD?

- **rozdílení uvedeno na nosiči**
formálně uvedené na zdroji – lépe ověřit
vyražená informace na rubu disku (kolem středového otvoru)
průzkumník – někdy ikonka
kapacita (CD řádově v MB, DVD od 4,7 GB)
rubu disku – fialové zbarvení → DVD

Specifikace formátů – CD Extra ...

- **CD Extra, CD enhanced, CD Plus**
  - kombinace standardního hudebního CD a multimediálního CD-ROM na jednom disku
  - k přehrávání je třeba
zvukový CD přehrávač (zvuková část)
mechanika CD-ROM (multimediální část)
  - **bibliografický popis** → 245\$h[zvukový záznam]
+ další údaje - charakteristika multimediální části

Specifikace formátů – DVD

- **DVD (Digital Versatile Disk)**
  - fyzické formáty
    - disk pouze pro čtení (DVD-ROM)
    - disk k jednorázovému zápisu (DVD-R)
    - přepisovatelný disk (DVD-RW)
  - aplikační formáty
    - DVD-ROM → komerčně vyrobené disky
lze je přehrávat pouze na počítači
    - DVD-V (DVD-video)
    - DVD-A (DVD-audio)

Specifikace formátů – DVD

- **bibliografický popis** DVD záleží na aplikačním formátu
  - DVD-ROM → 245\$h[elektronický zdroj]
  - DVD-video → 245\$h[videozáznam]
  - DVD-audio → 245\$h[zvukový záznam]

(jak určit aplikační formát DVD?)

Specifikace formátů – MP3

- **MP3**
  - formát pro komprimované ukládání hudby
  - možnost přehrávání
zvukový přehrávač MP3 (pro MP3 CD)
mechanika CD-ROM
  - **bibliografický popis** záleží na nosiči MP3
CD-ROM nebo internet → 245\$h[elektronický zdroj]
(= dokument zakódovaný pro práci s počítačem)
výjimečně

Specifikace formátů – MP3

- **bibliografický popis** záleží na nosiči MP3
obvyklá možnost přehrávání
zvukový přehrávač MP3 (pro MP3 CD)
MP3 CD → 245\$h[zvukový záznam]
- + další údaje → charakteristika MP3
- Fyzický popis:
300 \$a1 zvuková deska :\$bdigital, MP3 ;\$c12 cm

3 Elektronické zdroje v AACR2R

AACR2R, Dodatky 2004

- **prameny popisu**
  - hlavní pramen popisu
  - předepsané prameny popisu
- **oblasti popisu**
  - obecné označení druhu dokumentu
  - specifické označení druhu dokumentu
  - poznámky

Zpracování speciálních dokumentů

25

Hlavní pramen popisu (pro el. zdroje)

AACR2R, Dodatky 2001, pravidlo 9.0B1

- **samotný zdroj**
  - formálně uvedené údaje (= titulní obrazovka)
  - fyzický nosič nebo jeho etiketa (= disk)

dává se přednost prameni s nejuplnějším hlavním názvem
(+ nejuplnější údaje o odpovědnosti)

(pokud požadovaný údaj není uveden ve zdroji samotném, přebírá se z dalších pramenů → IVN, P)

Zpracování speciálních dokumentů

26

Př.:

Možnosti využití Internetu ke komunikaci, ke studiu a zvyšování kvalifikace a při hledání práce Část 2 E-learning a Hledání práce

Zpracování speciálních dokumentů

27

údaje na disku

Možnosti využití Internetu ke komunikaci, ke studiu a zvyšování kvalifikace a při hledání práce Část 2

© Anna Rývová, 2007
Translation © David Jorda, 2007
E-design © Anna Rývová 2007
Video Lenka Slížková
Verze 7.12.05
ISBN 978-80-86792-39-2

Zpracování speciálních dokumentů

28

Předepsané prameny popisu (obecně)

AACR2R, Dodatky 2004, pravidlo 1.0A4

- údaje převzaté z jiného než předepsaného pramene popisu se uzavírají do [ ]
- dejte přednost údajům v hlavním prameni popisu před informacemi získanými odjinud
- pokud se další prameny popisu nalézají v určitém pořadí, dodržujte toto pořadí

Zpracování speciálních dokumentů

29

Předepsané prameny popisu (pro el. zdroje)

AACR2R, Dodatky 2001, pravidlo 9.0B2

1. Oblast údajů o názvu a odpovědnosti (HPP, IVN, P)
2. Oblast údajů o vydání (HPP, IVN, P)
3. Oblast - - - -
4. Oblast nakladatelských údajů (HPP, IVN, P)
5. Oblast údajů fyzického popisu (jakýkoli pramen)
6. Oblast údajů o edici (HPP, IVN, P)
7. Oblast údajů poznámky (jakýkoli pramen)
8. Oblast údajů o standardním (nebo alternativním) čísle a dostupnosti (jakýkoli pramen)

Zpracování speciálních dokumentů

30

IVN (informace vydané nakladatelem)

Editor (autor):	Martina Kronusová
Vedoucí:	Naďa Dingová
Odpovědný redaktor:	Naďa Dingová
Jazyková korektura – čes.znak. jazyk:	Radka Nováková
Jazyková korektura – český jazyk:	Anna Czupalová
Figuranti:	Radka Nováková
Kamera, stříh:	Jindřich Mareš
Technické zpracování DVD:	Jakub Jirsák

Název a údaje o odpovědnosti (popisné údaje)

Katalog výukových CD/DVD pro tlumočnický znakového jazyka, transliterátory znakované češtiny, vizualizátory mluvené češtiny [elektronický zdroj] / [editor (autor) Martina Kronusová ; vedoucí Naďa Dingová]

Elektronický zdroj - schéma

Hlavní název [elektronický zdroj] : další názvová informace / první údaj o odpovědnosti ; další údaje o odpovědnosti. — Označení vydání. — První místo vydání : první nakladatel, datum vydání. — Specifické označení elektronického zdroje a rozsah. — (Hlavní název edice ; číslování v rámci edice. Název subedice ; číslování v rámci subedice). — Poznámky. — Standardní číslo

(rozsah údajů = minimální záznam pro Souborný katalog ČR)

Rozsah údajů pro elektronické zdroje je třeba rozšířit o povinné údaje stanovené jako minimum pro druh dokumentu, který je obsahem elektronického zdroje a který je v kódované podobě uveden v návěští na pozici 6 (typ záznamu).

Specifické označení druhu dokumentu

AACR2R, Dodatky 2001, pravidlo 9.5B1

= označení nosiče

- používá se obvyklá terminologie
- pokud obvyklá terminologie neexistuje, používá se výraz počítačový

Příklady:

2 CD-ROM
1 disketa
1 DVD-ROM
1 počítačová pásková kazeta
1 USB flash disk

SODD – online zdroje

(1)

AACR2R, Dodatky 2004, pravidlo 9.5B3

Volitelně,

zapište rozsah elektronického **online** zdroje. Použijte vhodný výraz, pokud možno převzatý z pravidla .5B1 jedné z kapitol části I nebo obvyklou terminologii.

Příklady:

1 fotografie
1 zvukový soubor
1 elektronický text

(v RDA – povinný údaj: **1 online zdroj**)

Poznámky

oblast 7 → poznámky

pramen popisu hlavního názvu
způsob přístupu
popisovaná jednotka
požadavky na systém

Pramen popisu hlavního názvu

AACR2R, Dodatky 2001, pravidlo 9.7B3

- **povinná poznámka** pro lokální i online zdroje
- souvislost s volbou hlavního pramene popisu
(dává se přednost prameni, který poskytuje nejuplněnější informace pro oblast údajů o názvu a odpovědnosti)

Příklady:

Název z titulní obrazovky
Název z disku
Název ze zdrojového kódu
Název z pouzdra

Zpracování speciálních dokumentů

37

Způsob přístupu

AACR2R, Dodatky 2001, pravidlo 9.7B1c)

- povinná poznámka pro **online** zdroje

Příklad:

Způsob přístupu: World Wide Web

Zpracování speciálních dokumentů

38

Popisovaná jednotka

AACR2R, Dodatky 2001, pravidlo 9.7B22

- povinná poznámka pro **online** zdroje
- vždy uveďte datum prohlédnutí zdroje, na němž je založen popis
- forma kombinované poznámky s poznámkou o prameni popisu hlavního názvu

Příklad:

Název z titulní obrazovky (verze z 29.11.2013)

Zpracování speciálních dokumentů

39

Požadavky na systém (1)

AACR2R, Dodatky 2001, pravidlo 9.7B1b)

- název (značka) a model počítače (počítačů)
- kapacita požadované paměti
- název operačního systému
- požadavky na software (včetně programovacího jazyka)
- druh a charakteristiky požadovaných nebo doporučených periferních zařízení
- požadované nebo doporučené modifikace hardware

Zpracování speciálních dokumentů

40

Požadavky na systém (2)

- údaje z dokumentu zapisovat ve stanoveném pořadí
- oddělovací interpunkce – středník s pravostrannou mezerou

Příklad:

Požadavky na systém: PC 486 a vyšší; 8MB RAM; 10MB volného místa na disku; Windows 95/98; Excell 97 a vyšší; grafická karta VGA; zvuková karta Soundblaster kompatibilní; mechanika CD-ROM 6x

Zpracování speciálních dokumentů

41

4 Elektronické zdroje a jejich „obsah“

UNIMARC, MARC 21, návěští (LDR/06)

typ záznamu

- většinou v relaci s OODD
- výjimka → **elektronické zdroje**
  - integrace formátů 1997
  - ne podle fyzické formy
  - **významný obsahový aspekt**

→ kód různé hodnoty podle obsahu

Zpracování speciálních dokumentů

42

typ záznamu (UNIMARC, LDR/06)	obecné označení druhu dokumentu (UNIMARC, pole 200\$8)
a textové dokumenty, tištěné	---
b textové dokumenty, rukopisy	rukopis
c partitury, tištěné	hudebnina
d partitury, rukopisy	rukopis
e kartografické dokumenty, tištěné	kartografický dokument
f kartografické dokumenty, rukopisy	rukopis
g projekční grafika	grafika
g filmy	film
g videozáznamy	videozáznam
i zvukové záznamy, nehudobní nahrávky	zvukový záznam
j zvukové záznamy, hudební nahrávky	zvukový záznam
k dvojrozměrné grafické dokumenty	grafika
l elektronické zdroje	elektronický zdroj
m smíšené dokumenty	smíšený dokument
r trojrozměrné dokumenty	objekt
---	mikrodokument

Zpracování speciálních dokumentů 43

Typ záznamu (LDR/06) (1)

- UNIMARC – kód „l“ MARC 21 – kód „m“
pouze určité typy elektronických zdrojů
  - počítačový software
  - číselná data
  - počítačově orientovaná multimédia
  - systémy online nebo síťové služby

Zpracování speciálních dokumentů 44

Typ záznamu (LDR/06) (2)

MARC 21: LDR/06 určuje konfiguraci pole 008/18-34

- kód podle významného obsahového aspektu (= „hybridní“ el. zdroje)
  - a - převažující textové informace
→ konfigurace pole 008: **Knihy**
  - e - převažující kartografické informace
→ konfigurace pole 008: **Mapy**
  - j - převažující hudební zvukové záznamy
→ konfigurace pole 008: **Hudba**
  - atd.
- + doplnění pole 006 pro elektronický aspekt nebo pro pokračující zdroje

Zpracování speciálních dokumentů 45

MARC 21: pole 006 – pokračující zdroje

- pokud je hodnota kódu LDR/07 „s“ nebo „i“ a LDR/06 jiná než „a“, je třeba zohlednit **aspekt pokračujícího zdroje**
  - kódy pro pokračující zdroj v poli 008/18-34 se uvádějí pouze u textových dokumentů (kód „a“)
  - je třeba zapsat další charakteristiky seriálu nebo integračního zdroje do **pole 006**

různé kombinace

Zpracování speciálních dokumentů 46

UNIMARC a „hybridní“ elektronické zdroje

- kód podle významného obsahového aspektu
→ LDR/06 jiná hodnota než kód „l“
  - a - převažující textové informace
→ přidat pole 105 nebo 110 (monografie nebo seriály)
  - e - převažující kartografické informace
→ přidat pole 120 a 123 (kartografické dokumenty)
  - j - převažující hudební zvukové záznamy
→ přidat pole 125 a 128 (zvukové záznamy a hudebniny)
  - atd.

(podstatně jednodušší než v MARC 21)

Zpracování speciálních dokumentů 47

Kódované údaje pro fyzický popis

metodika OCLC:

povinné pro všechny elektronické zdroje

- MARC 21: **pole 007**
- UNIMARC: **pole 135\$a/1-12**

Zpracování speciálních dokumentů 48

Kód. údaje pro fyzický popis (MARC 21)

pole 007

celkem 13 pozic, obvykle pouze prvních 6 pozic

00	kategorie dokumentu (c = elektronický zdroj)
01	specifické označení dokumentu
02	nedefinován
03	barva
04	rozměry
05	zvuk

Zpracování speciálních dokumentů

49

Kód. údaje pro fyzický popis (MARC 21)

007 co-cg-
(CD-ROM, vícebarevný, standardní rozměr, bez zvuku)

007 cr-cn-
(dálkově přístupný zdroj, vícebarevný, rozměry nelze použít, bez zvuku)

007/00: kategorie dokumentu

c = elektronický zdroj

(podrobně viz specifikace MARC 21)

Zpracování speciálních dokumentů

50

Kód. údaje pro fyzický popis (UNIMARC)

pole 135

celkem 13 pozic, obvykle pouze prvních 5 pozic

\$a/0	typ počítačového souboru
\$a/1	označení typu nosiče dat
\$a/2	barva
\$a/3	rozměry
\$a/4	zvuk

Zpracování speciálních dokumentů

51

Kód. údaje pro fyzický popis (UNIMARC)

135 \$adocg-
(CD-ROM, vícebarevný, standardní rozměr, bez zvuku)

135 \$avrcn-
(dálkově přístupný zdroj, vícebarevný, rozměry nelze použít, bez zvuku)

135\$a/0: typ počítačového souboru

d = text

v = kombinace

Zpracování speciálních dokumentů

52

Elektronické umístění a přístup

pole 856

- 1. indikátor - způsob zpřístupnění
nejčastěji hodnota 4
= zdroj přístupný přes protokol http
(Hypertext Transfer Protocol)
- 2. indikátor – vzájemný vztah mezi katalogizovanou jednotkou a elektronickým zdrojem specifikovaným v poli 856
  - # - není uveden
  - 0 - původní elektronický zdroj
  - 1 - elektronická verze
  - 2 - související zdroj

Zpracování speciálních dokumentů

53

Pole 856 – přehled

Pole 856 → nejčastěji používaná podpole v bázi NKC

\$3 - bližší určení dokumentu
(zobrazí se před URL)

\$u - adresa elektronického zdroje
(zápis včetně http://)

\$y - text odkazu
(zástupný text s upřesněním, zobrazí se místo URL)

\$q - typ elektronického formátu
(vyplňují online zdroje)

\$z - poznámka pro uživatele
(upřesnění dostupnosti, zobrazí se v ( ) za URL)

\$4 - specifikum Aleph (zobrazení inf. o copyrightu)
(„N“ – uživatel jde přímo na zdroj)

Zpracování speciálních dokumentů

54

Pole 856 – \$y

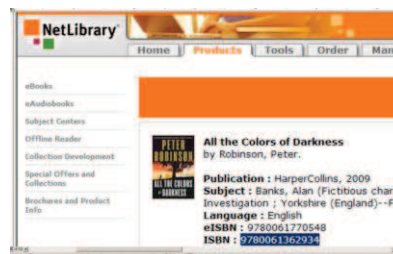
text odkazu, zobrazí se místo URL

Hlavní záhlaví	Rývová, Anna, 1970-
Název	Možnosti využití internetu ke komunikaci, ke studiu a zvyšování kvalifikace a při hledání práce. Část 2, E-learning a Hledání práce [elektronický zdroj] / text a elektronické zpracování Anna Rývová
Vydání	Verze 7.12.04
Nakl. údaje	Praha : Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 2007
Popis (rozsah)	1 CD-ROM : barev. ; 12 cm
Odkazy	Online verze (E-learning)
	Online verze (Jak hledat zaměstnání pomocí Internetu)

Zpracování speciálních dokumentů

55

e-books (online)

(podrobněji viz příručka Katalogizace ER, s. 49-57)

Zpracování speciálních dokumentů

56

e-books: metoda jednoho záznamu

```
LDR -----cam-a22-----a-4500
008 080424s2009----nyu-----000-1-eng--
020 $a9780061770548 (e-book)
1001 $aRobinson, Peter,$d1950-
2451 $aAll the colors of darkness / $cPeter Robinson
250 $a1st ed.
260 $aNew York : $bWilliam Morrow, $c2009
300 $a356 s. ; $c24 cm
530 $aDostupné též jako e-book z NetLibrary
85641 $uhttp://www.netlibrary.com.proxycu.wrlc.org
$yPlný text – pro registrované uživatele
```

Zpracování speciálních dokumentů

57

e-books: metoda oddělených záznamů

```
LDR -----cam-a22-----a-4500
006 m-----d-----
007 cr-cn-
008 090409s2009----nyu-----s-----000-1-eng--
020 $a9780061770548 (e-book)
1001 $aRobinson, Peter,$d1950-
2451 $aAll the colors of darkness $h[elektronický zdroj] / $cPeter
Robinson
260 $aLondon : $bHarperCollins, $c2009
300 $a1 online zdroj
500 $aNázev z titulní obrazovky (verze z 9.4.2009)
538 $aZpůsob přístupu: World Wide Web
85640 $uhttp://www.netlibrary.com.proxycu.wrlc.org
$yPlný text – pro registrované uživatele
```

Zpracování speciálních dokumentů

58

e-books: popis jako elektronická reprodukce

```
LDR -----cam-a22-----a-4500
006 m-----d-----
007 cr-cn-
008 080424s2009----nyu-----s-----000-1-eng--
020 $a9780061770548 (e-book)
1001 $aRobinson, Peter,$d1950-
2451 $aAll the colors of darkness $h[elektronický zdroj] / $cPeter
Robinson
250 $a1st ed.
260 $aNew York : $bWilliam Morrow, $c2009
300 $a356 s. ; $c24 cm
533 $aElektronická reprodukce. $bLondon : $cHarperCollins,
$d2009
85640 $uhttp://www.netlibrary.com.proxycu.wrlc.org
$yPlný text – pro registrované uživatele
```

Zpracování speciálních dokumentů

59

e-časopisy: metoda jednoho záznamu

```
LDR -----cas-a22-----a-4500
008 991122c19989999xr-qr-p-----0---b0cze--
022 $a1212-5385
222 0 $aSeverské listy $b(Print)
24500 $aSeverské listy
260 $aPraha : $bSeverská společnost, $c1998-
300 $a^^sv. ; $c26 cm
310 $a4x ročně
3620 $aRoč. 8, č. 1 (1998)-
530 $aDostupné též online
7760 $tSeverské listy (Online) $x1804-8552
85641 $3Online verze $uhttp://www.severskelisty.cz
```

Zpracování speciálních dokumentů

60

e-časopisy: ukončené vydání tištěné verze

```
LDR -----cas-a22-----a-4500
008 991122d19982008xr-qr-p-----0---b0cze--
022 $a1212-5385
222 0 $aSeverské listy$b(Print)
24500 $aSeverské listy
260 $aPraha : $bSeverská společnost, $c1998-2008
300 $a^^sv. ; $c26 cm
310 $a4x ročně
3620 $aRoč. 8, č. 1 (1998)-roč. 18, č. 4 (2008)
530 $aDostupné též online
78500 $tSeverské listy (Online)$x1804-8552
85641 $3Online verze$uhttp://www.severskelisty.cz
```

Zpracování speciálních dokumentů

61

e-časopisy: ukončené vydání tištěné verze

Název	Severské listy
Nakl. údaje	Praha : Severská společnost, [1998]-2008
Popis (rozsah)	sv. ; 26 cm
Odkazy	Online verze : http://www.severskelisty.cz
Roky / Sv.	1999-2008
ISSN	1212-5385
Vydáváno	[Roč. 8, č. 1 (1998)]-roč. 18, č. 4 (2008)
Periodicita	4x ročně
Dále jako	Severské listy (On-line), ISSN 1804-8552

Zpracování speciálních dokumentů

62

e-časopisy: záznam online verze

```
LDR -----nas-a22-----a-4500
006 m-----d-----
007 cr-cn-
008 090115c19989999xr-mr-p-s-----0---b0cze--
022 $a1804-8552
222 0 $aSeverské listy$b(Online)
24500 $aSeverské listy$h[elektronický zdroj]
260 $aPraha : $bSeverská společnost, $c1998-
2603 $32009-$aDřevnice : $bMichael Stanovský
310 $a1x měsíčně
500 $aNázev z titulní obrazovky (verze z 15.1.2009)
530 $aV letech 1998-2008 dostupné též v tištěné podobě
538 $aZpůsob přístupu: World Wide Web
78000 $tSeverské listy (Print)$x1212-5385
85640 $uhttp://www.severskelisty.cz
```

Zpracování speciálních dokumentů

63

Digitalizace dokumentů

možnosti:

- bez fyzického nosiče
- uloženo na fyzickém nosiči
  - publikovaný
  - nepublikovaný (kopie pro uživatele knihovny)

Zpracování speciálních dokumentů

64

Digitalizace – bez fyzického nosiče

nový bibliografický záznam se NEvytváří
do záznamu tištěného dokumentu – doplnění pole 856

Příklad:

```
85641 $uhttp://www.kramerius.nkp.cz/kramerius/...
$yDigitalizovaný dokument
```

Zpracování speciálních dokumentů

65

Digitalizace – na fyzickém nosiči

- publikovaný zdroj
  - nový bibliografický záznam
  - pole 260 (nakladatelské údaje, např. AIP Beroun)
  - pole 534 (poznámka o původní verzi)

Příklad:

```
534 $pOriginal:$tJanua lingvarum reserata aurea
$cLeipzig : Gothofred Gross, 1633$bEditio tertia
```

- nepublikovaný zdroj (kopie pro uživatele knihovny)
  - nový bibliografický záznam
  - pole 260 (pouze datum vytvoření)
  - pole 534 (poznámka o původní verzi)

→ ale lépe řešit v rámci jednotky

Zpracování speciálních dokumentů

66

5 Další druhy speciálních dokumentů

- videozáznamy a filmy
- zvukové záznamy
- kartografické dokumenty

stručný přehled
(schéma, specifiká, příklad)

Videozáznam - schéma

Hlavní název [videozáznam] : další názvová informace / první údaj o odpovědnosti ; další údaje o odpovědnosti. — Označení vydání. — První místo vydání : první nakladatel, datum vydání. — Specifické označení videozáznamu a rozsah. — (Hlavní název edice ; číslování v rámci edice. Název subedice ; číslování v rámci subedice). — Poznámky. — Standardní číslo

(rozsah údajů = minimální záznam pro Souborný katalog ČR)

Specifika popisu videozáznamů

oblast 1 → obecné označení druhu dokumentu
oblast 5 → specifické označení druhu dokumentu
oblast 7 → poznámky
    poznámka o realizátorech
    poznámka o účinkujících
    technické údaje (požadavky na systém)
oblast 8 → nakladatelské číslo videozáznamu

Specifické označení druhu dokumentu

UNIMARC (215\$a) - MARC 21 (300\$a)

- možno použít obvyklou terminologii (Dodatky 2004 AACR2R, pravidlo 7.5B1)
- přehrávací doba se uvádí v ( ) jak je uvedena na dokumentu (AACR2R, pravidlo 1.5B4)

Příklady:

2 videokazety (50 min.)
1 videodisk (1 hod., 26 min.)
-----
1 DVD-video (88 min.)
1 Blu-ray Disc

Poznámka o realizátorech

UNIMARC (322\$a) - MARC 21 (508\$a)

filmová díla a televizní programy
velký počet osob podílejících se na vzniku díla
KAM je zapisovat?

oblast 1 ← osoby s hlavní odpovědností
- režisér
- autor scénáře

Oblast 5 ←
podíl na uměleckém a/nebo technickém provedení díla
- kamera, hudba k filmu, střih
- u animovaných filmů autor animace

ostatní role se v záznamu obvykle nezapisují

Poznámka o účinkujících

UNIMARC (323\$a) - MARC 21 (511\$a)

- používá se při popisu zvukových záznamů a videozáznamů

MARC 21 (511\$a)
první indikátor
hodnota 1 → generuje se návěští Účinkují

hodnota 0 → návěští se negeneruje

UNIMARC (323\$a)
indikátory nejsou definované

Technické údaje (požadavky na systém)

UNIMARC (337\$a) - MARC 21 (538\$a)

používá se při popisu elektronických zdrojů a videozáznamů

- formát DVD, BD (pokud není uvedeno ve fyzickém popisu)
- televizní systém (NTSC, PAL, SECAM)
- kód regionu (1, 2, 3, 4, 5, 6, ALL)
- zvuk (Dolby Digital – počet kanálů, prostorový zvuk)
- aspect ratio (poměr stran obrazu, např. 4:3)
- vrstvy (dual layer)

Nakladatelské číslo

MARC 21, pole 028\$a

- používá se při popisu zvukových záznamů, videozáznamů a hudebnin

první indikátor – Typ nakladatelského čísla

hodnota 4 → číslo **videozáznamu**

druhý indikátor – Poznámka / vedlejší záhlaví

hodnota 0 až 3 → různé kombinace z hlediska zobrazování a selekčnosti nakladatelského čísla

Vydání a historie díla

UNIMARC (305\$a) - MARC 21 (500\$a)

používá se při popisu videozáznamů filmů

- datum vydání se obvykle liší
- poznámka, kdy byl film původně natočen, vyroben
- souvislost s rokem vydání a typem data vydání
- **typ data vydání**
  - identický obsah s původním dílem
    - „i“ - UNIMARC (100\$a/08)
    - „p“ - MARC 21 (008/06)
  - podstatné změny → videozáznam nové dílo
    - „d“ - UNIMARC (100\$a/08)
    - „s“ - MARC 21 (008/06)

Zvukový záznam - schéma

Hlavní název [zvukový záznam] : další názvová informace / první údaj o odpovědnosti ; další údaje o odpovědnosti. — Označení vydání. — První místo vydání : první nakladatel, datum vydání. — Specifické označení zvukového záznamu a rozsah. — (Hlavní název edice ; číslování v rámci edice. Název subedice ; číslování v rámci subedice). — Poznámky. — Standardní číslo

(rozsah údajů = minimální záznam pro Souborný katalog ČR)

Specifické označení druhu dokumentu

UNIMARC (215\$a) - MARC 21 (300\$a)

- zatím není možno použít obvyklou terminologii
- přehrávací doba se uvádí v ( ) jak je uvedena na dokumentu (AACR2R, pravidlo 1.5B4)

Příklady:

1 zvuková deska (39:14) : analog, mono, 33 ot/min ; 30 cm
1 zvuková deska (55:35) : digital, stereo ; 12 cm
1 zvuková kazeta (70:01) : analog, stereo, Dolby system
2 zvukové desky (14 h 59 min) : digital, MP3

Kartografický dokument - schéma

Hlavní název [kartografický dokument] : další názvová informace / první údaj o odpovědnosti ; další údaje o odpovědnosti. — Označení vydání. — Oblast specifických údajů. — První místo vydání : první nakladatel, datum vydání. — Specifické označení kartografického dokumentu a rozsah. — (Hlavní název edice ; číslování v rámci edice. Název subedice ; číslování v rámci subedice). — Poznámky. — Standardní číslo

(rozsah údajů = minimální záznam pro Souborný katalog ČR)

Specifika popisu kartografických dokumentů

- oblast 1 → obecné označení druhu dokumentu
- oblast 3 → oblast matematických a dalších specifických údajů
- oblast 5 → specifické označení druhu dokumentu

Zpracování speciálních dokumentů

79

Matematické a další specifické údaje

UNIMARC (206\$a) - MARC 21 (255\$a)

- údaj o měřítku
(Dodatky 2002 AACR2R, pravidlo 3.3B1)

povinný údaj
je-li již uvedeno jako součást hlavního názvu nebo jako další
názvová informace v oblasti 1, musí se zopakovat i v této
oblasti popisu

Příklad:
Měřítko 1:100 000

Zpracování speciálních dokumentů

80

Specifické označení druhu dokumentu

UNIMARC (215\$a) - MARC 21 (300\$a)

- seznam doporučených výrazů
(Dodatky 2002 AACR2R, pravidlo 3.5B1)

atlas
mapa

-----
diagram
model
profil
řez
...

Zpracování speciálních dokumentů

81

6 Typologie dokumentů v RDA

obecné označení druhu dokumentu zcela nahrazují
tři nové atributy :

- typ obsahu - (Content Types)
- typ média - (Media Types)
- typ nosiče - (Carrier Types)

Zpracování speciálních dokumentů

82

RDA - Typ obsahu

- základní **forma komunikace**, v níž je obsah vyjádřen, a
lidský smysl, jehož prostřednictvím má být obsah vnímán
- atributy entit Dílo a Vyjádření

RDA, sekce 2, bod 6.9
MARC 21, pole 336 (Typ obsahu)
celkem 23 atributů

Zpracování speciálních dokumentů

83

Typ obsahu – termíny

kartografický datový soubor
kartografický obraz
kartografický pohyblivý obraz
kartografický taktilní obraz
kartografická taktilní trojrozměrná forma
kartografická trojrozměrná forma
počítačový datový soubor
počítačový program
zápis pohybu
zápis hudby
hraná hudba
zvuky
mluvené slovo
statický obraz

Zpracování speciálních dokumentů

84

Typ obsahu – termíny

taktilní obraz
taktilní zápis hudby
taktilní zápis pohybu
taktilní text
taktilní trojrozměrná forma
text
trojrozměrná forma
trojrozměrný pohyblivý obraz
dvojrzměrný pohyblivý obraz
jiný
nespecifikován

RDA - Typ média

- obecný typ zařízení, které je potřebné pro zprostředkování obsahu zdroje (zobrazení, přehrání, spuštění atd.)
- atributy entity Provedení

RDA, sekce 1, bod 3.2
MARC 21, pole 337 (Typ média)
celkem 8 atributů

Typ média – termíny

česky	anglicky
audio	audio
počítač	computer
mikroforma	microform
mikroskopické médium	microscopic
projekční médium	projected
stereografické médium	stereographic
bez média	unmediated
video	video

RDA - Typ nosiče

- formát paměťového média a jeho nosiče v kombinaci s typem zařízení, které je potřebné pro zprostředkování obsahu zdroje (zobrazení, přehrání, spuštění atd.)
- atributy entity Provedení

RDA, sekce 1, bod 3.3
MARC 21, pole 338 (Typ nosiče)
celkem 48 atributů

Ukázka

Dual-Disk (zvukové CD na jedné straně a na druhé DVD -video) s příloženým textem vloženým do pouzdra

- **audio CD**
  - Typ obsahu: hraná hudba
  - Typ média: audio
  - Typ nosiče: audio disk
- **video DVD**
  - Typ obsahu: dvojrzměrný pohyblivý obraz
  - Typ média: video
  - Typ nosiče: video disk
- **text vložený do pouzdra**
  - Typ obsahu: text
  - Typ média: bez média
  - Typ nosiče: arch

Děkuji za pozornost

Ludmila.Benesova@nkp.cz